

YASUHIRO NAKASONE FA NÈIXER EL MILITARISME NIPÓ

El Japó, ¿tercera gran potencia militar?

El 1990 el Japó tindrà 1.210 tancs ultramoderns i 180.000 soldats professionals, 629 avions de combat, 70 vaixells de guerra i 14 submarins. Tot, d'una qualitat extra. Japó delega la seua defensa, actualment, als Estats Units.

Jaume Bartrolí (Tòquio)

Tothom considera el Japó com una primera potència econòmica mundial —si no la primera. Però l'aclaparador èxit econòmic japonès ens fa oblidar sovint a nosaltres els europeus —tan llunyans— que el Japó és també una potència militar, i no precisament menor.

El Japó és un cas atípic d'una pri-

mera potència econòmica que delega la seua defensa en una altra potència, els Estats Units. Això, ho explica la constitució antimilitarista i antinuclear que els EUA van imposar al Japó després de la seua derrota a la Segona Guerra Mundial, per la qual es va dissoldre l'Exèrcit Imperial i es permetia només l'existència de les anomenades Forces

d'Autodefensa (FAD). La decisió del govern japonès d'ultrapassar aquest any el límit autoimposat fa deu anys de l'1 per cent del Producte Nacional Brut (PNB) dedicat a la Defensa, pujant les despeses en el pròxim trienni fins a l'1,004 per cent, pot semblar simbòlica, però per als japonesos suposa una ruptura psicològica important, tan important com ho és, tot cal dir-ho, per als seus alarmats veïns.

La decisió respon als desitjos dels conservadors del Partit Liberal Democràtic de remoure els límits artificials sobre l'autodefensa i restaurar plenament el sentiment nacional d'independència dels japonesos. A això respon també l'augment lent i callat del potencial militar del país, menat des de fa anys pel primer ministre Yasuhiro Nakasone, que semblen correspondre's amb un no menys lent i callat canvi de la posició antimilitarista de l'opinió pública japonesa. Mentre Nakasone va haver de fer marxa enrere en un intent similar de superar el límit de l'1 per cent el 1985, davant el rebuig que va trobar, aquesta vegada l'opinió ho ha acceptat sense problemes, malgrat que alguns mitjans de comunicació han dit que l'objectiu real de Nakasone és arribar com abans millor a l'1,5 per cent.

¿Quins límits pel rearmament

El pla aprovat pel govern Nakasone per als tres pròxims anys preveu preparar fins a 180.000 soldats professionals (més que els britànics, i més que els francesos i alemanys occidentals si no es compten els reclutes obligats), i

Dalt, helicòpters de guerra nord-americans. A l'esquerra, Nakasone, primer ministre japonès.

que cap al 1990 el Japó tingui 1.210 tancs ultramoderns (contra 1.120 de més antiquats el Regne Unit), 629 avions de combat, 76 vaixells de guerra i 14 submarins. I tot això, tenint en compte que les FAD basen la seva força en la qualitat i no en la quantitat.

Més impressionant encara és la capacitat militar potencial que té el Japó. Les seves drassanes són les més grans del món i poden enllestir una flota formidable així que se'ls ordeni. El país gaudeix de la capacitat tecnològica i econòmica per construir els tancs i els avions de combat més perfectes i sofisticats del mercat. I el seu increïblement alt PNB fa que, si el país passés a gastar-se el 2 per cent en defensa, es convertiria en la tercera potència militar mundial (o la quarta si es té en compte el potencial humà xinès). Si

arribés al 4 per cent, el Japó gastaria encara proporcionalment menys que els països industrialitzats, però militarment s'aproparia a les dues grans potències i obligaria l'URSS a unes despeses tan enormes per mantenir l'actual equilibri que els dirigents del Kremlin s'haurien d'oblidar de qualsevol intent de millorar el nivell de vida dels seus ciutadans.

Els riscos del rearmament japonès

Les FAD japoneses s'han mogut fins ara dins d'un estret marc de col·laboració amb els EUA i no hi ha res que faci pensar que això no sigui així en el futur. El 1986 el Japó va realitzar quinze exercicis militars conjunts amb els EUA, a més d'altres amb el Canadà, Austràlia i d'altres estats del Pacífic, una col·laboració creixent que no deixà de reflectir, també, el canvi gradual en l'opinió pública japonesa.

Yasuhiro Nakasone, amb Ronald Reagan: un marc estret.

L'administració del president Ronald Reagan ha estat pressionant des de fa temps perquè el Japó augmenti les despeses en defensa per poder delegar en ell algunes de les costoses obligacions militars nord-americanes com a defensors dels interessos occidentals a la regió i, alhora, perquè l'esforç inversor en defensa faria menys competitiva l'economia japonesa, fent disminuir les exportacions. A Washington quasi tothom considera que un dels factors que han ajudat el Japó al seu èxit econòmic és que, a diferència dels EUA i dels europeus, gasta molt poc en defensa i pot dedicar més recursos al seu creixement.

Però la temptació nord-americana

de potenciar el creixement militar japonès comporta els seus riscos, o almenys així ho va advertir recentment l'ex-secretari d'estat Henry Kissinger. La tesi de Kissinger és que el Japó es rearma només per als seus propis objectius, no per als interessos dels EUA, i, encara que de moment aquests coincideixen, pot no ser així en el futur; que a la llarga això pot produir al Japó temptacions ara per ara imprevisibles i que, lluny de dificultar el creixement econòmic, faria desenvolupar encara més les noves tecnologies i crearia pressions per protegir els mercats en nom de la seguretat nacional. A més, afe-

geix Kissinger, el creixement del potencial bèl·lic japonès desestabilitzaria l'actual correlació de forces a l'Extrem Orient, i obligaria a majors despeses militars els veïns que ho veuen com un perill: l'URSS, la República Popular de Xina, Corea del Sud i Corea del Nord. Tot això provocaria una reacció en cadena: el rearmament xinès preocuparia l'URSS, tot augmentant el risc d'un atac preventiu soviètic contra la Xina, etc. Per a l'ex-secretari d'estat, la via perquè el Japó col·labori a protegir els interessos occidentals i a compensar el balanç positiu de la seva balança comercial és ajudant econòmicament els països menys desenvolupats de la regió.

La por dels països veïns

El rearmament japonès, bé que de moment limitat, és vist amb greu preocupació per tots els països de la zona. El passat nacionalista i militarista japonès aixeca encara molts recels entre els veïns que el van sofrir en mans ja-

poneses. Els japonesos, sovint donen motiu perquè els recels es mantinguin vius.

L'any 1986 va proporcionar-ne diversos exemples. Al juliol, només uns dies després d'haver estat nomenat, el nou ministre d'Educació, Masayuki Fujio, va denunciar com a intromissions inacceptables les crítiques de Xina i de Corea del Sud del fet que els llibres de text japonesos ometessin les agresions del Japó contra els veïns durant la Segona Guerra Mundial. Les seves paraules van causar un incident diplomàtic i el govern de Tòquio va haver de demanar excuses a Pequín i Seül.

Però, poc després, Fujio va reincidir, declarant que Corea era també responsable de la seva annexió per part del Japó el 1910 perquè va haver-hi coreans que s'hi van avenir a signar-la, i justificant la massacre de 200.000 civils xinesos pels soldats japonesos a Nankin, el 1937, al·legant que «matar gent durant la guerra no és assassinar». El primer ministre, Nakasone, li va demanar que es retractés davant Corea i la Xina. Fujio s'hi va negar i va ser obligat a cessar després de només set setmanes ocupant el càrrec.

Crides com les de Fujio a tornar als valors de pre-guerra i per acabar amb el sentiment de culpa dels japonesos pel seu paper a la Segona Guerra Mundial han sovintejat els darrers temps i han trobat un ressò difícil de calcular entre la població. La contínua revisió de textos escolars i de la història escrita i filmada per amagar la part de culpa dels militaristes japonesos ha espantat els liberals del Partit Liberal Demòcrata, que temen que, en realitat, Fujio no s'hagi atrevit a dir el que molts polítics conservadors pensen però no gosien fer públic: que ja està bé de demanar excuses als països veïns. Segons paraules de Fujio: «El Japó d'avui s'està tallant els propis peus i les pròpies cames per agradar als països estrangers».

Poques setmanes després del cessament de Fujio, setze dels vint-i-un ministres del govern van desafiar les ordres de Nakasone i van assistir a la capella xintoïsta de Yasukuni —símbol del militarisme de pre-guerra i on hi ha enterrats diversos «criminals de guerra»— a una cerimònia per honorar els japonesos morts al camp de batalla. És clar que Nakasone va establir el precedent assistint-hi l'any anterior a la mateixa cerimònia, malgrat les crítiques a l'interior i a l'estranger. □